

KİMLER GELDİ KİMLER GEÇTİ...

Ayhan AKSOY¹

Atatürk Üniversitesi 31.05.1957 tarih ve 6990 sayılı kanunla kurulmuş ve kanunun yürürlüğe girmesiyle 1958 yılı Kasım ayında ilk olarak Ziraat Fakültesi ile öğretim başlamıştır.

Atatürk Üniversitesi'nin aynı zamanda onun ilk fakültesi olan Ziraat Fakültesi'nin 42. eğitim-öğretim yılını idrak etmenin mutluluğunu yaşıyoruz.

Üniversitemizin ve Ziraat Fakültemizin ilk mekanı olan Şair Nefi Ortaokulu'nda asistan olarak 1961 yılında göreve başladığım zaman çok sevinçli ve mutluydum. Çünkü ismini Büyük Atatürk'ten alan bir Üniversitenin mensubu olma şerefine nail olmuşum. Yıllar yılları kovaladı, küçük bir ortaokulun sadece bir katını işgal eden Ziraat Fakültemiz bugün 11 ayrı bölümü 2600'dan fazla öğrencisi, yüzlerce öğretim üyesi ve öğretim elemanı ile Türkiye'mizin en büyük Ziraat Fakültelerinden biri haline geldi. Tabiiyle bu değişim, hiç de kolay olmadı. 1950-1960'lı yıllarda ülkemizin geri kalmış bir bölgesinde konjonktürel şartların hiç de iyi olmadığı bir zamanda işe başlayarak, çok çeşitli siyasî ve ekonomik çalkantıların yaşandığı 40 yılı aşan süre içerisinde Türkiye'mizin en güzel kampüslerinden birine sahip bir Atatürk Üniversitesi ve ona bağlı Ziraat Fakültesi meydana getirmek gerçekten inanılması güç bir olaydı. İnanılması güçtü; çünkü her şeyden önce bölgemizdeki sert iklim koşullarının, tarımın bir çok kollarında olduğu gibi ağaç yetiştirilmesinde de önemli sınırlamalar getireceğine inanılıyordu. Bugün bir ağaç denizine dönüşen Üniversitemizin bu hale gelmesi o zaman hayal bile edilemiyordu. Fakat o dönemin konu ile ilgili hocaları bu yeşil denizin temellerini atmışlardı. Bu vesileyle Fakültemizin ilk dekanlarından Prof.Dr. Lütfü ÜLKÜMEN'i Bahçe Bitkileri Bölümü öğretim üyesi Prof.Dr. Fuat TANRIVERDİ'yi rahmetle, Prof.Dr. Ali İŞTAR ve Prof.Dr. İsmet ALPTEKİN'i şükranla anıyorum.

Ziraat Fakültemizin gelişip güçlenmesinde temellerinin iyi atılmasının büyük bir rolü oldu. Ziraat Fakültesi'nde öğretim üyesi olacak elemanlar, yetiştirilmek üzere A.I.D. programından yararlanılarak Amerika'ya gönderildi. Bunların da büyük bir kısmı Nebraska Eyaletinde lisans üstü çalışmalar yaparken diğer bir kısım da Amerika'nın diğer eyaletlerinde eğitim görme olanağına sahip oldular. Yurda dönüşlerinde tarım alanında dünyada birinci olan Amerika Birleşik Devletleri'nde öğrendiklerini Üniversitemizde uygulamak için büyük bir çaba içerisine girdiler. İki bölüm halinde (Zootekni ve Ziraat Ekonomi) lisans eğitimine başlayan Fakültemizde zaman içerisinde buna dokuz bölüm daha eklendi.

1961 yılında Zootekni Bölümüne asistan olarak girdiğim zaman Bölüm Başkanı olarak Amerika'nın Nebraska Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof.Dr. Martin A. Alexander bulunuyordu. Kendisi genel hayvancılık ve koyunculuk sahasında yetişmiş bir uzmandı. Alexander ile birlikte o dönem asistan olarak Ferit UÇARCI (Prof.Dr.), Macit ÖZHAN (Prof.Dr.), Haluk İPEK (Prof.Dr.), Saip TELLİOĞLU (Prof.Dr.), Fuat BALCI görev yapıyordu. Yani Zootekni bölümünün kadrosu benim ile birlikte 10 öğretim elemanından ibaretti. Diğer bölüm Ziraat Ekonominin kadrosu da bundan pek farklı değildi. Amerikalı Prof.Dr. Leo J. Fenske'nin başkanlığında Prof.Dr. Nervtek Yayım Uzmanı Ted Done, ve o dönemde asistan olarak İbrahim AKSÖZ (Prof.Dr.), Osman ARIKAN (Doç.Dr.), Kutlu ZORAL (Prof.Dr.), Ergün KİP (Prof.Dr.), Nermin GÖRGÜNAY (Prof.Dr.) ve Birsan OKAN (Dr.) bulunuyordu.

Nebraska Üniversitesi gibi Land-Grant tipi bir kurum olması öngörülen Atatürk Üniversitesi'nin ilk fakültesi bu misyona uygun olarak kurulduğu günden beri büyük bir çaba içine girmişti. Fakültemizin o zamanki Dekanı Rahmetli Prof.Dr. Lütfü ÜLKÜMEN çevreye yönelik çalışmalara çok

¹ Prof.Dr. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, Erzurum.

büyük önem veriyor, bunu gerçekleştirmek için Amerikalı profesörlerle sık sık bir araya geliyor, çevrenin sorunlarına eğiliyor ve çözüm yolları için durmadan çaba sarfediyordu. Bugün ülkemizin en iyi ve en kaliteli halıların üretildiği Halıcilik Enstitüsü, onun zamanında kurulmuş, Fakültemizin sağlam bir zemine oturmasında büyük katkısı olmuştur.

Land-Grant tipi bir Yüksek Öğretim Kurumu olan Fakültemizin üzerine eğildiği konulardan şüphesiz en önemlilerinden birini hayvancılık oluşturuyordu. 1960'lı yıllarda Bölgemizde hayvancılık şimdikine göre son derece geriydi. Sığır olarak Doğu Anadolu Kırmızısı, koyun olarak Morkaraman ırkı bölgede yaygın olarak yetiştirilen yerli ırklardı. Doğu Anadolu Kırmızı sığırı; cüssesi küçük, süt verimi çok yetersiz (yılda 500-600 kg) bir sığırdı. Aynı şekilde Morkaraman da keza süt ve yapağı verimi çok düşük bir koyundu. O zamanlar bırakınız ıslah çalışmasını, bu hayvanları rasyonel şekilde besleyecek bir yem üretimi de söz konusu değildi. Prof.Alexander başkanlığında Zootekni Bölüm üyeleri (ki zaman zaman fakültenin diğer öğretim üyeleri ile birlikte) hayvancılıkla ilgili problemleri yerinde tesbit için Erzurum, Kars ve Ağrı başta olmak üzere bölgedeki il, ilçe ve köylere sık sık geziler düzenlerlerdi. Bu gezilerde hayvan yetiştiricilerine modern hayvancılık konusunda bilgiler verilir, film ve slaytlar gösterilirdi. Hayvanlardan elde edilecek verim artışında özellikle hayvan beslemenin önemi vurgulanırdı. O zaman çok popüler bir kaba yem olan samanın besin değerinin son derece düşük olduğu, bunun yerine kuru otun, bilhassa kuru yoncanın ikame edilmesinin çok yararlı olacağı yetiştiricilere anlatılmaya çalışılırdı. Yonca konusunu sık sık yaptığı konuşmalarda dile getirdiği için yoncanın İngilizcesi olan "alfalfa" kelimesinden esinlenerek çiftçiler Prof. Alexander'a "Profesör Alfalfa" yani "Profesör Yonca" ismini takmışlardı.

1960'lı yılların başında sığırlarda et ve süt verimini artırmak çareleri araştırılıyor, kültür ırkı ile melezleme zaman zaman gündeme getiriliyor, fakat bu damızlık hayvanların temin edilmesi hususunda ortaya çıkan maddi güçlükler ortadan kaldırılamıyordu. Amerika'nın Nebraska Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde master ve doktora çalışmalarımı tamamlayıp, 1968 yılı

Aralık ayında Atatürk Üniversitesi'ne geri döndüğüm vakit, Fakültemiz Zootekni Bölümü'nün koordinatörlüğü altında İsviçre'den getirilen Esmer-İsviçre ırkı (Brown Swiss) boğaları ile, sığır ıslahı konusunda çok önemli çalışmalara başlandığını memnuniyetle müşahade ettim. Eğer bugün gerek et verimi, gerekse süt verimi yerli sığırlarla mukayese kabul etmeyecek derecede yüksek verimli bir "Doğu Esmeri" sığırı bölgemizde mevcutsa bu o zamanlar ve daha sonra yapılan çalışmaların bir sonucudur. Tabiiyle bölgemizde hayvancılığın gelişmesi için uygulanan tek proje bu değildir. Tarım Bakanlığının bu konuda uyguladığı başka projeler de vardır. Ama yukarıda bahsettiğim çalışma bunların içinde en önce başlayan en kapsamlı olan projedir. Bu projelerde emeği geçen herkesi şükranla anıyorum.

1960'lı yılların ikinci yarısında bölüm sayısı süratli bir artış göstererek 8'e yükselmisti. Yükselmiş diyorum, çünkü 1963 yılı sonu ile 1969 yılı başına kadar fakültemizde olup bitenleri, Amerika'daki lisans üstü tahsilim dolayısıyla takip edemedim. Fakat dönüşümde bu yılların çok iyi değerlendirildiğini müşahade ettim. Başkanlığını Prof.Dr. Kemal BİYİKOĞLU'nun yaptığı Zootekni Bölümü'ndeki verimli çalışmalara ilaveten Tarla Bitkileri, Toprak, Kültürteknik ve Ziraat Ekonomi bölümlerinde fakültemizin gelişmesi açısından önemli çalışmalar yapılmıştı. Her şeyden önce uygulamalı fakülteler için son derece önemli olan laboratuvarlar tesis edilmiş, Zootekni Bölümü için ağıl ve ahırlar inşa edilmişti. Tarla Bitkileri Bölümünde Sayın Prof.Dr. Fahrettin TOSUN'un başkanlığında Tarla Ziraatı, Çayır ve Mer'a Yem Bitkileri alanında çok değerli araştırma projeleri yürürlüğe sokulmuştu. Sayın Prof.Dr. Abdüsselam ERGENE ve çalışma arkadaşları Toprak Bilimi alanında, Sayın Prof.Dr. Hasan YÜKSEL ve çalışma arkadaşları Bitki Koruma alanında, Sayın Prof.Dr. İbrahim AKSÖZ ve çalışma arkadaşları Ziraat Ekonomi alanında, Sayın Prof.Dr. Ahmet KURT ve çalışma arkadaşları Süt Teknolojisi alanında Sayın Prof.Dr. Ziya ALKAN ve çalışma arkadaşları Kültürteknik alanında benzer çalışmaları büyük bir başarı ile gerçekleştirmişlerdi. Fakültemizin gelişip güçlenmesine çok değerli katkıları olan ve burada ismini saymadığım bütün mensuplarımızı saygı ve şükranla anıyorum.

Fakültemizin kurucuları olan bu çok değerli büyüklerimizin yetişmesine olanak sağlayan Amerika Birleşik Devletleri, özellikle Nebraska Üniversitesi'nin yaptığı katkılar her türlü taktirin üzerindedir. Bir üniversite için en önemli unsurun insan faktörü olduğu gerçeği, temelleri sağlam olarak atılmış Atatürk Üniversitesi ve Ziraat Fakültemiz için adeta yaşanarak ispatlanmıştır. Hocalarımızın iyi yetişmesine Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eğitimin büyük katkısı olmuştur. Bu bakımdan kendilerine teşekkür borçluyuz.

1970'li yılların ikinci yarısından itibaren ve özellikle de Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK), oluşmasından sonra ülkemizde üniversite sayısının artması ile çok sayıda üniversite ve fakülte mensubumuz, yeni görevler üstlenerek aramızdan ayrılmış ve gittikleri kurumlarda başarılı çalışmalar yapmışlardır. Atatürk Üniversitesi "Üniversiteler Kuran Üniversite" ünvanına haklı olarak nasıl sahipse onun en eski ve en önemli bir fakültesi olan Ziraat Fakültemiz için de aynı ünvan şüphesiz geçerlidir.

Yeni görevlerle başka üniversitelere gidenlerin yanı sıra çok sayıda mensubumuzda ebediyete intikal ederek Allah'ın rahmetine kavuşmuşlardır. Zootekni Bölümü'nün kurulmasına, gelişmesine büyük hizmetleri olan üniversitemizin eski Rektörlerinden Prof.Dr. Kemal BIYIKOĞLU, aynı bölüm öğretim üyelerinden Prof.Dr. Ferit UÇARCI, Uzman Vet. Hekim Dr. İhsan AYSAN, Öğretim Görevlisi Niyazi ERDOĞAN, eski mensubumuz Prof.Dr. Selahattin LELOĞLU, Bahçe Bitkileri Bölümü öğretim üyelerinden Prof.Dr. Fuat TANRIVERDİ, Prof.Dr. Hüseyin APAN, Tarla Bitkileri Bölümü öğretim üyelerinden Prof.Dr. Sebahattin ŞENOL, Prof.Dr. İhsan ERGİN, Kültürteknik Bölümü öğretim üyelerinden Prof.Dr.Nevzat ŞİŞMAN,

Doç.Dr. Osman ARIKAN, Zootekni Bölümü öğretim elemanlarından Asistan Dr. Erdal KÖPRÜCÜ ve İbrahim TAKIR ile Süt Teknolojisi Kürsüsü asistanlarından Dr. Reşat YAMANKARADENİZ'e ve ahirete intikal etmiş diğer bütün mensuplarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

Ve nihayet Fakültemizin kuruluşundan itibaren yönetici olarak görev yapan ve onun bugünlere gelmesine büyük bir özveri ve hizmet anlayışı ile katkıda bulunan Dekanlarımız Prof.Dr. İsfendiyar KADESTER, Prof.Dr. Eyüp HIZALAN, Prof.Dr. İbrahim KARACA, Prof.Dr. Lütfü ÜLKÜMEN, Prof.Dr. Hakkı KISAKÜREK, Prof.Dr. Fethi İNCEKARA, Prof.Dr. Şaban KARATAŞ, Prof.Dr. Ahmet KURT, Prof.Dr. Ali İŞTAR, Prof.Dr. Ali ÖZDENGİZ, Prof.Dr. Abdüsselan ERGENE, Prof.Dr. Zeki ERTUGAY'ı şükran duyguları ve saygıyla anıyorum.

Şimdiye kadar fakültemizden diğer ziraat fakülteleri veya çeşitli kurumlara, 55 Profesör, 71 Doçent, 13 Yardımcı Doçent, 70 Araştırma Görevlisi, 4 Öğretim Görevlisi, 3 Uzman olmak üzere toplam 216 öğretim elemanı naklen ayrılarak gitmiştir. Eğer bu kadar yetişmiş bilim adamı erozyonuna rağmen, fakültemiz bir zaafa uğramadan fonksiyonlarını sürdürebiliyorsa bu onun sağlam temeller üzerinde oturmasından kaynaklanmaktadır.

2000 yılında 42. eğitim-öğretim yılını icra eden, Türkiye'mizde üçüncü kuruluş sırasına sahip Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin daha nice başarılı yıllara imzasını atarak ve bölgemize irfan saçarak yoluna devam etmesini diliyorum.